

ĐÔI NÉT VỀ KỊCH TÂM LÝ TRÊN SÂN KHẤU THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH TỪ NĂM 2015 ĐẾN 2025

Đỗ Thị Thùy Trang

Trường Đại học Sân khấu - Điện ảnh Hà Nội

Email: trangdo.dttt@gmail.com

/Ngày nhận bài: **22/11/2025** /Ngày nhận bài sửa sau phân biên: **05/12/2025** /Ngày chấp nhận đăng: **06/12/2025**

TÓM TẮT

Kịch tâm lý giữ vai trò nổi bật trong đời sống sân khấu Thành phố Hồ Chí Minh (TP.HCM) giai đoạn 2015 - 2025, bất chấp sự cạnh tranh khốc liệt với phim ảnh, truyền hình và các nền tảng số. Bài viết tập trung phân tích bối cảnh phát triển, khuynh hướng nghệ thuật, đặc trưng phong cách dàn dựng, diễn xuất, kỹ thuật sân khấu, cùng những thành tựu và hạn chế của kịch tâm lý trong giai đoạn này. Phương pháp nghiên cứu chủ yếu dựa trên khảo sát thực tiễn hoạt động sân khấu, phân tích - tổng hợp tư liệu, kết hợp tiếp cận so sánh giữa các sân khấu tiêu biểu. Kết quả cho thấy kịch tâm lý trở thành khuynh hướng chủ đạo, mang giá trị nhân văn sâu sắc và là hạt nhân giúp sân khấu TP.HCM hồi sinh sau đại dịch Covid-19, dù vẫn đối diện các thách thức về kịch bản, đào tạo diễn viên, cơ sở hạ tầng và thị trường khán giả. Bài viết góp phần nhận diện diện mạo kịch tâm lý trong bối cảnh đổi mới của sân khấu đương đại và đề xuất định hướng phát triển trong tương lai.

Từ khóa: Kịch tâm lý, biểu diễn, sân khấu, Thành phố Hồ Chí Minh, xu hướng nghệ thuật

A BRIEF OVERVIEW OF PSYCHOLOGICAL DRAMA IN HO CHI MINH CITY THEATRE FROM 2015 TO 2025

ABSTRACT

Psychological drama has occupied a pivotal position in the theatrical landscape of Ho Chi Minh City (HCMC) from 2015 to 2025, despite intense competition from cinema, television, and emerging digital entertainment platforms. This article examines the socio-cultural context surrounding its development; identifies dominant artistic tendencies; and analyzes staging aesthetics, acting techniques, and theatrical technologies employed during this period. Drawing on field observations, document analysis, and comparative study across leading theatre companies, the research demonstrates that psychological drama has emerged as a defining trend, offering profound humanistic value and serving as a key driver in revitalizing HCMC theatre following the Covid-19 pandemic. Nevertheless, the genre continues to confront persistent challenges, including shortages of quality scripts, gaps in actor training, infrastructural constraints, and shifting audience demands. This study contributes to a more systematic understanding of psychological drama amid contemporary transformations in Vietnamese theatre and proposes directions for its sustainable development in the coming years.

Keywords: Psychological drama; theatre performance; Ho Chi Minh City; staging aesthetics; acting; artistic trends

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Thành phố Hồ Chí Minh là trung tâm năng động, sáng tạo và có đời sống sân khấu sôi động nhất cả nước những năm đầu thế kỷ XXI. Tuy nhiên, suốt gần một thập kỷ qua, sân khấu kịch Thành phố Hồ Chí Minh (TP.HCM) đã trải qua nhiều biến động với hai dấu mốc quan trọng là giai đoạn 2015 - 2019 và 2020 - 2025. Nếu giai đoạn 2015 - 2019 là thời kỳ các sân khấu phải vật lộn với khó khăn về kinh tế và được vực dậy trong bối cảnh xã hội hoá với sự phát triển mạnh các hoạt động nghệ thuật thì giai đoạn 2020 - 2025, là thời kỳ tái thiết lập hoạt động sau đại dịch Covid-19, trong bối cảnh sân khấu vừa phải gánh chịu những khó khăn vừa phải tìm lại bản sắc và tiếng nói của mình.

Trong thời đại mà sân khấu phải cạnh tranh khốc liệt

với phim ảnh, truyền hình và các nền tảng số thì kịch tâm lý vẫn tồn tại, phát triển và nhất là sau đại dịch thì Covid-19 kịch tâm lý lại càng được đón nhận bởi nó phản ánh chiều sâu tinh thần, những biến động nội tâm, cũng như nhu cầu sâu xa của khán giả là mong muốn được đối thoại, sẻ chia và suy ngẫm về đời sống tinh thần trong một xã hội đầy biến động và cần được thể hiện những khát vọng nhân văn của con người trong thời đại mới.

Từ thực tế trên, bài viết này đưa ra góc nhìn về bối cảnh và khuynh hướng kịch tâm lý trên sân khấu TP.HCM giai đoạn từ 2015 - 2025, đồng thời nhận diện những đặc trưng nghệ thuật của khuynh hướng này, chỉ ra thành tựu, hạn chế của dòng kịch tâm lý trong bối cảnh sân khấu hiện nay.

2. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Bài viết sử dụng các phương pháp:

- *Phân tích - tổng hợp*: các bài viết, tài liệu sân khấu, kịch bản, thông tin hoạt động biểu diễn,...

- *Khảo sát thực tiễn*: theo dõi các vở diễn tại Hoàng Thái Thanh, 5B, Hồng Hạc, Thế Giới Trẻ, Thiên Đàng, IDECAF...

- *Phương pháp so sánh*: đối chiếu biểu hiện phong cách dàn dựng, diễn xuất và xu hướng thẩm mỹ giữa các giai đoạn.

- *Phương pháp tư biện*: vận dụng tư duy, kiến thức, tri thức và kinh nghiệm thực tiễn của bản thân người nghiên cứu để phân tích, nhận xét, đánh giá về vấn đề kịch tâm lý trên sân khấu TP.HCM giai đoạn 2015 - 2025.

3. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

3.1. Bối cảnh và khuynh hướng kịch tâm lý

Trước khi chủ trương xã hội hóa hoạt động nghệ thuật được triển khai, sân khấu Việt Nam đã chứng kiến sự chiếm lĩnh của những tác phẩm hài kịch, kịch kinh dị trong nhiều năm. Tuy có nhiều khủng hoảng, nhưng trên bình diện vở diễn sân khấu, có thể thấy giai đoạn này sân khấu TP.HCM thường tập trung khai thác các vở kịch chính luận, tâm lý xã hội. Trong khi khán giả có nhiều sự lựa chọn để giải trí thì sân khấu kịch TP.HCM vẫn gắng mang đến nhiều vở diễn tâm lý với câu chuyện kịch xúc động mang yếu tố bi - hài có giá trị nghệ thuật cao. Nổi bật là các vở *Nửa đời hương phấn*, *Tình như trang giấy trắng* của sân khấu Hoàng Thái Thanh, tiếp đó là vở *Người đàn bà uống rượu* của sân khấu kịch Phú Nhuận,....

Kịch tâm lý vốn là truyền thống của sân khấu kịch Việt Nam từ lâu, nhưng tại TP.HCM nó được “đời sống hóa” mạnh mẽ. Những câu chuyện về đời sống gia đình đô thị, khủng hoảng hôn nhân, sự cô đơn, mất mát, niềm tin và giá trị con người được thể hiện với giọng điệu gần gũi, chân thật. Chính điều đó giúp kịch tâm lý chiếm vị trí vững chắc.

Giai đoạn 2020 - 2022, ảnh hưởng của đại dịch Covid-19 khiến hoạt động sân khấu đình trệ. Nhiều sân khấu phải tạm dừng, giải thể hoặc chuyển sang mô hình biểu diễn trực tuyến. Nhưng chỉ ngay năm đầu sau đại dịch, đội ngũ nghệ sĩ sân khấu TP.HCM, đã có nhiều nỗ lực giữ cho sân khấu nhanh chóng sáng đèn trở lại. Đây là một nét văn hóa hiếm hoi mà dường như chỉ TP.HCM mới có được. Một điều đáng chú ý là bên cạnh những vở diễn theo xu hướng hài kịch để hút khán giả sau khủng hoảng lại chính là sự trở lại của kịch tâm lý - một “liều thuốc tinh thần” giúp khán giả giải tỏa nỗi bất an, hoài nghi và trống rỗng sau biến cố xã hội. Tư duy nghệ thuật cũng dần thay đổi,

các đạo diễn, diễn viên hướng tới những kịch bản chú trọng nhiều về chiều sâu cảm xúc và tính chân thực của con người, như *Tám và hoàng hậu* của sân khấu Hồng Hạc. Bên cạnh đó là *Blouse trắng* của sân khấu Trinh Kim Chi - một vở diễn đi sâu về đời sống nội tâm, trải nghiệm mất mát, khát vọng hồi sinh. Trong năm 2022, nhiều sân khấu mới ra đời như: Nhà hát Thanh Niên; Sân khấu nghệ thuật Trương Hùng Minh, Sân khấu Nón lá, Sắc màu thời gian... Đây chính là những minh chứng về kịch - một món ăn tinh thần đặc sắc không thể thiếu trong đời sống văn hoá của khán giả TP.HCM.

Từ 2023 đến nay, sân khấu TP.HCM bước vào giai đoạn tái cấu trúc. Các sân khấu như Hoàng Thái Thanh, 5B, Hồng Hạc,... khẳng định bản sắc với dòng kịch tâm lý nghệ thuật, trong khi Thế Giới Trẻ, IDECAF, Thiên Đàng,... kết hợp yếu tố tâm lý - giải trí để duy trì và thu hút khán giả trẻ. Sự đa dạng ấy phản ánh rõ nét khuynh hướng kịch tâm lý đã trở thành nền tảng thẩm mỹ chủ đạo của sân khấu kịch TP.HCM trong 10 năm qua.

3.2. Đặc trưng của khuynh hướng kịch tâm lý

3.2.1. Về đề tài và tư tưởng

Giai đoạn 2015 - 2025, kịch tâm lý trên sân khấu TP.HCM hiện lên với đa dạng đề tài nhưng chủ yếu xoay quanh đời sống con người đô thị hiện đại, ký ức, đời sống tinh thần bị tổn thương, nơi các mối quan hệ gia đình, tình yêu, công việc và xã hội va chạm nhau trong khủng hoảng. Đề tài tiêu biểu bao gồm:

- Gia đình - bí mật, oan khuất, mâu thuẫn thế hệ: *Nửa đời hương phấn*, *Tình như trang giấy trắng* (2015), *Trái tim oan khuất* (sân khấu Hoàng Thái Thanh - 2018); *Mọi điều ta chưa nói* (2022), *Giờ của quý* (Hồng Hạc - 2023)...

- Ký ức, ám ảnh, tổn thương tâm lý: *Giá ước* (Hoàng Thái Thanh), *Người vợ ma* (sân khấu Phú Nhuận), *Đêm vượn hú* (sân khấu 5B - 2024)...

- Tình mẫu tử, hy sinh và chữa lành: *Bông hồng cài áo*, *Mơ trăng bóng nước* (Hoàng Thái Thanh - 2017), *Chúng ta thuộc về nhau* (Thế Giới Trẻ - 2017), *Mẹ hát rong* (Sân khấu Trương Hùng Minh - 2023)...

- Tội lỗi, trách nhiệm xã hội - lương tri con người: *Ai là thủ phạm* (nhà hát Tuổi Trẻ - chuyển lưu diễn 2018), *Lạc ở đáy sông và Trả lại lia thia* (Hoàng Thái Thanh - 2023), *Nội tình của ngoại tình* (Thiên Đàng - 2024), *Nghiệp quật* (Thế Giới Trẻ - 2025).

- Suy sụp tinh thần, trầm cảm, cô lập - hậu khủng hoảng: *Từng có người yêu tôi như sinh mệnh* (Hoàng Thái Thanh - 2022), *Blouse trắng* (Trinh Kim Chi - 2022), *Lạc lối Bangkok* (Nhà hát Thanh Niên - 2023), Dự án “*Chúng ta ôn không?*” (2023).

- Đòi nghề nghệ sĩ, danh vọng, mắt mắt, bết tắc người làm nghệ thuật: *Diễn viên hạng ba* (Hồng Hạc - 2022)...

- Vấn đề xã hội - bạo lực gia đình, giới, dục vọng, mạng xã hội: *3D cung tâm kế* (Hồng Vân - 2016), *Thủy quy* (Xóm Kịch - 2023), *Ái tình ngoài hôn nhân và Bên lửa lòng* (5B - 2023)...

Các vở diễn với tư tưởng nhân văn, tự vấn lương tri, đặt con người với tất cả tôn thương vào trung tâm với khát vọng hồi phục nhân thể, niềm tin vào khả năng cảm hóa, sự bao dung và thiện lương của con người giữa phong ba đời sống. Ngoài yếu tố hài thì các yếu tố như kinh dị, trinh thám... cũng được sử dụng kết hợp để truyền tải tâm lý hoá.

3.2.2. Về phong cách dàn dựng

Kịch tâm lý trên sân khấu TP.HCM trong thập niên qua cho thấy sự thay đổi đáng kể trong hình thức dàn dựng của đạo diễn:

Từ phong cách tả thực đến biểu hiện nội tâm:

Tư duy của đạo diễn hướng tới việc mang không gian sân khấu trở thành tấm gương phản chiếu đời sống nội tâm. Phong cách dàn dựng kịch tâm lý trong giai đoạn này đã dần rời bỏ mô hình sân khấu tả thực truyền thống. Các đạo diễn sử dụng ánh sáng, âm nhạc, chuyển động và khoảng trống để biểu hiện đời sống tinh thần của nhân vật. Cảnh trí được tối giản rất nhiều nhưng lại đủ gợi tả thế giới nội tâm.

Từ đối thoại kịch tính đến những khoảng lặng ước lệ:

Trước năm 2015, kịch tâm lý thường thiên về kể chuyện tuyến tính, phụ thuộc nhiều vào thoại dài, thì nay các đạo diễn chọn khoảnh khắc im lặng, ánh sáng chuyển động, âm thanh làm điểm rơi cảm xúc, để bộc lộ mâu thuẫn bên trong nhân vật, tạo cảm giác mơ hồ, giúp khán giả dễ cảm hơn là hiểu nhân vật. Đây là chuyển biến quan trọng trong việc phản ánh hiện thực sang việc chạm vào tiềm thức con người. Sân khấu trở thành không gian của tâm lý, ở đó những xung đột được kể bằng ánh mắt, hơi thở và khoảng lặng, không cần sự cường điệu hoá của bản chất sân khấu mà lại mang sức biểu đạt lớn hơn hành động bên ngoài.

Trong sự đa dạng đó, tiêu biểu cho sự tương phản trong phong cách dàn dựng kịch tâm lý TP.HCM là hai sân khấu: Hoàng Thái Thanh và Thế Giới Trẻ. Trong khi các vở được dàn dựng tại Hoàng Thái Thanh thiên về tối giản hiện thực, nhấn mạnh vào xung đột nội tâm nhân vật và sử dụng tiết tấu chậm, tinh tế nhằm tạo nên vẻ đẹp của thế giới nội tâm tĩnh lặng, kéo dài xúc cảm và chiều sâu tâm lý, thì Thế Giới Trẻ lại thiên về kịch tâm lý hiện đại với tiết tấu nhanh, đầy cao nhiều yếu tố hài đan xen tâm lý, gần gũi khán giả trẻ tạo nên sự cân bằng giữa thị trường

và nghệ thuật, dùng yếu tố giải trí để chuyển tải thông điệp tâm lý.

3.2.3. Về diễn viên và kỹ thuật biểu diễn

Để một vở kịch tâm lý thành công, chạm đến trái tim khán giả thì diễn viên chính là nhân tố quyết định. Từ năm 2015 đến nay, mặt bằng chung của sân khấu TP.HCM đã cho thấy sự đa dạng về thể hệ diễn viên và phong cách biểu diễn. Từ nghệ sĩ thế hệ kỳ cựu như các nghệ sĩ Thành Hội, Ái Như, Hồng Ánh, Trịnh Kim Chi, Minh Nhí, Việt Hương, Mỹ Uyên, Thành Lộc, Hữu Châu, Hạnh Thủy,... đã tiếp tục khẳng định bản lĩnh trong những vai diễn có chiều sâu tâm lý, góp phần duy trì chất lượng nghệ thuật và truyền cảm hứng cho thế hệ kế tiếp, cho đến thế hệ diễn viên trẻ như Diệu Nhi, Khả Như, Puka, Huỳnh Lập, Quốc Khánh, Lê Lộc... và lực lượng diễn viên mới, được đào tạo chuyên môn từ các trường nghệ thuật đã cho thấy sự chuyển mình rõ rệt từ phong cách diễn hài giải trí sang diễn xuất nội tâm tinh tế hơn, thích ứng được với yêu cầu, sắc thái của kịch tâm lý đương đại.

Tuy nhiên, hạn chế vẫn tồn tại khi một số diễn viên trẻ còn lúng túng với chiều sâu tâm lý, thiên về biểu cảm hình thức bên ngoài và thiếu trải nghiệm sống. Từ năm 2020 trở đi, diễn viên ngày càng ý thức hơn về vai trò xã hội của kịch tâm lý, kịch không còn chỉ để giải trí mà còn là nơi chia sẻ, đồng cảm và phản chiếu đời sống tinh thần xã hội. Thế nên kỹ thuật biểu diễn trong giai đoạn này thiên về phong cách biểu cảm tiết chế, nghĩa là diễn viên không còn quá phô trương cảm xúc bằng hình thể hay tiếng nói, mà tập trung vào ánh mắt, nhịp thở, khoảng lặng – những yếu tố phản ánh sự tinh tế trong diễn xuất nội tâm. Lời thoại cũng được biên tập thật tự nhiên, gần gũi, biểu cảm tự nhiên có tính đối thoại và phản ứng thực tế hơn. Họ biết cách “nuôi cảm xúc” nhân vật sống trong những “không gian nhỏ” hoặc tương tác trực tiếp với khán giả. Họ được học, tập luyện và biết điều khiển tiết tấu nhanh hơn trước, đáp ứng yêu cầu của xu hướng kịch tâm lý hiện nay.

3.2.4. Về công nghệ, kỹ thuật sân khấu

Giai đoạn 2015 - 2025 đánh dấu sự chuyển đổi từ kỹ thuật thủ công sang ứng dụng kỹ thuật số trong dàn dựng với các yếu tố, như: Ánh sáng LED và quy trình điều khiển kỹ thuật số được khai thác mạnh mẽ để diễn tả sự biến đổi tâm lý. Âm thanh lập thể, hệ thống âm thanh đa chiều, nhạc nền điện tử, video trình chiếu giúp tạo chiều sâu hơn cho không gian cảm xúc. Một số vở ở những sân khấu có cơ sở hạ tầng tốt như Thế Giới Trẻ bắt đầu thử nghiệm mapping hình ảnh, hiệu ứng chiếu đa lớp kết hợp ánh sáng động để hỗ trợ diễn viên nuôi dưỡng mạch nội tâm của nhân vật. Tuy chưa đạt trình độ chuyên nghiệp cao, nhưng đây là bước tiến quan trọng trong việc nâng chất nghệ thuật thị giác và cảm xúc sân khấu.

3.3. Thành tựu và hạn chế

Trong giai đoạn 2015 - 2025 kịch tâm lý ở Sân khấu TP. HCM đã đạt được nhiều thành tựu đáng kể, cụ thể như:

- Duy trì vị thế nghệ thuật của sân khấu TP.HCM: Trong khi cùng tồn tại song song với nhiều sân khấu hải, giải trí mang tính chất thương mại thì kịch tâm lý vẫn giữ được sự nổi trội và có sự ưu ái từ phần đông khán giả. Điều này không chỉ khẳng định cho một xu hướng kịch đương đại mà còn minh chứng cho giá trị lâu dài của nghệ thuật cảm xúc với chiều sâu tâm lý xã hội. Khẳng định bản sắc nhân văn, là dòng kịch chính góp phần nuôi dưỡng cảm xúc, đạo đức và lòng trắc ẩn trong xã hội hiện đại.

- Nâng cao trình độ nghề nghiệp: Các đạo diễn và diễn viên kịch tâm lý luôn giữ vững tâm thế lao động nghệ thuật, góp phần đào tạo lớp nghệ sĩ trẻ có nền tảng nghề vững vàng cho tương lai.

- Đa dạng phương thức thể hiện: Sự kết hợp giữa hiện thực và biểu tượng, giữa truyền thống và thử nghiệm đã cho thấy sức sáng tạo không ngừng của sân khấu TP.HCM.

Bên cạnh thành tựu, xu hướng kịch tâm lý vẫn phải đối diện với khá nhiều khó khăn, như:

- Nguồn nội dung kịch bản, thiếu tính đột phá: Phần lớn các vở kịch tâm lý từ 2015 cho đến nay vẫn khai thác mô-típ cũ (gia đình, tình yêu, phản bội, khoảng cách thế hệ,...), các vở phản ánh các vấn đề xã hội đương đại như mạng xã hội, khủng hoảng tinh thần, đô thị hóa, nhân cách tâm lý,... còn hạn chế.

- Hạn chế về đào tạo chuyên sâu: Sân khấu TP.HCM nói chung, dường như đang trong tình trạng bội thực diễn viên trẻ từ các nơi đào tạo thiếu chuyên nghiệp hoặc diễn viên tay ngang, thiếu nền tảng học thuật và tâm lý học nhân vật, diễn nhại và bề ngoài, chạy theo xu hướng kịch thị trường quá nhiều.

- Khó khăn về kinh phí và khán giả: Kịch tâm lý còn khá chật vật trên con đường cạnh tranh với hài kịch hay các nền tảng số, giải trí trực tuyến, dẫn đến doanh thu phòng vé thấp, các suất diễn mỗi vở ngày bị rút ngắn.

- Cơ sở hạ tầng chưa đạt chuẩn, thiếu đồng bộ kỹ thuật: Vẫn còn các sân khấu hoạt động trong điều kiện nhà hát xuống cấp, không gian bị hạn chế, trang thiết bị ánh sáng - âm thanh còn thủ công. Điều này làm hạn chế sự sáng tạo của người làm nghệ thuật và ảnh hưởng đến hiệu quả thị - thính của khán giả, khiến nhiều vở kịch tâm lý chưa đạt được chiều sâu hình tượng mong muốn.

4. KẾT LUẬN

Giai đoạn từ năm 2015 đến 2025, kịch tâm lý đã trở thành một xu hướng chủ đạo và mạnh mẽ trên sân khấu TP.HCM. Dù trong bối cảnh cơ chế thị trường, nhưng dòng kịch này vẫn giữ vai trò linh hồn của sân khấu kịch thành phố, đáp ứng một phần yêu cầu của sự phát triển nghệ thuật trong bối cảnh phát triển công nghiệp văn hoá.

Qua những biến động của đời sống, đặc biệt là sau đại dịch, kịch tâm lý đã càng chứng minh sức mạnh khi kết hợp cùng các dòng kịch khác để hồi sinh sân khấu. Những chuyển biến về phong cách dàn dựng, kỹ thuật biểu diễn, cơ sở hạ tầng và công nghệ đã mở ra một diện mạo mới cho sân khấu kịch tâm lý. Sự trưởng thành và học hỏi không ngừng của lớp đạo diễn và diễn viên trẻ, cùng nỗ lực gìn giữ bản sắc dân tộc trong bối cảnh hội nhập, cho thấy tiềm năng phát triển lâu dài và chuyên nghiệp của dòng kịch này. Với sự kết hợp sáng tạo giữa truyền thống và đương đại, giữa cảm xúc và tư duy, công nghệ và nghệ thuật hòa quyện, khi các nghệ sĩ vẫn giữ vững tâm thế sáng tạo và làm nghệ thuật chân thành thì xu hướng kịch tâm lý được dự đoán sẽ tiếp tục là nền tảng cho sự phát triển của sân khấu Việt Nam nói chung và sân khấu TP.HCM nói riêng trong tương lai.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Huỳnh Công Duẩn. (2022). *Kịch nói ở Thành phố Hồ Chí Minh nhìn từ đặc điểm văn hóa Nam Bộ, Luận án Tiến sĩ. Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn - Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh.*
- Ngô Anh Đào. (2020). *"Diện mạo đa dạng của sân khấu kịch nói thành phố Hồ Chí Minh". Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật, số 430, tr.80-84.*
- Nguyễn Hiếu. (2021). *Phác thảo chân dung sân khấu đương đại. Hà Nội: Nxb Sân khấu.*
- Trần Yến Chi. (2018). *"Công chúng của sân khấu kịch nói thành phố Hồ Chí Minh". Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật, số 413, tr.80-82.*
- Trần Yến Chi. (2018). *"Về hoạt động của sân khấu kịch nói thành phố Hồ Chí Minh", Tạp chí Văn hóa học, số 4 (38), tr. 72-82.*
- Tuấn Giang. (2022). *Nghệ thuật đương đại. Hà Nội: Nxb Sân khấu.*
- DI PY. (2022). *NSUT Trịnh Kim Cho truyền thông điệp tích cực qua kịch "Blouse Trắng". Báo Lao động trẻ: <https://laodong.vn/ltd/sao-viet/nsut-trinh-kim-chi-truyen-thong-diep-tich-cuc-qua-kich-blouse-trang-994263.ltd>. Ngày truy cập: 10 tháng 7 năm 2025*